

1666: De Engelse furie op Vlieland en Terschelling

Rob Leemans en Jan de Vries

Toen de historicus dr. Anne Doedens en de Vlielandkenner en -geschiedenisonderzoeker Jan Houter, bekend van de onder hun beider naam gepubliceerde boeken *1666. De ramp van Vlieland en Terschelling* (2013) en *De geschiedenis van de Wadden. De canon van de Waddeneilanden* (2015), bij het bestuur van de Werkgroep Maritime Skiednis van de Fryske Akademy aanklopten om over de ramp van 19 en 20 augustus 1666 te praten, waren wij als bestuursleden lichtelijk verrast. Natuurlijk was de ramp op het Vlie en Terschelling wel bekend, maar niet welke *impact* deze heeft gehad. Doedens en Houter hadden uitgebreid studie van de ramp gemaakt en vroegen aan ons of wij mogelijkheden zagen om aan de uitkomsten van hun onderzoek meer bekendheid te geven.

Het bestuur van de Werkgroep Maritime Skiednis zag inderdaad het belang van het uitdragen van de kennis over deze gebeurtenis, temeer daar deze ook van invloed is geweest op het vervolg in de Engelse Oorlogen.

Al snel werd besloten om het jaarlijkse symposium van de Werkgroep aan '1666: De Engelse furie op Vlieland en Terschelling' te wijden. Tijdens dit symposium, dat gehouden werd op 21 januari 2017 in de Maritieme Academie te Harlingen, kwamen verschillende interessante gezichtspunten naar voren. Bij veel mensen is het belang van de beide zeegaten de Texelstroom en het Vlie in de zeventiende eeuw niet bekend. Deze zeegaten waren de 'parkeerplaatsen' voor de schepen die vanuit de Zuiderzee naar overzeese bestemmingen uitvoeren. Daar lagen vaak grote aantallen schepen op de rede te wachten met veel en kostbare lading aan boord.

De aanval door Robert Holmes, een Engelse schout-bij-nacht, heeft grote *impact* gehad. Dat de Engelsen de rede opkwamen was al bijzonder en werd mede mogelijk gemaakt door het verraad van de Nederlandse kapitein Laurens van Heemskerck.

Het vernietigen van de tussen de 140 en 150 op de rede liggende koopvaardij-schepen leek de economie van de Nederlandse Republiek veel schade toe te brengen (naar schatting twee à drie miljoen gulden, de schade aan het bijna geheel door brand verloren gegane West-Terschelling niet meegerekend). Interessant is echter, dat op de één of andere manier de invloed op de Nederlandse economie ook weer leek mee te vallen. Kennelijk was er veel financiële reserve en een grote veerkracht in de Republiek.

De genoemde brand van West-Terschelling, waarbij vier personen om het leven kwamen, heeft vrijwel het gehele dorp vernietigd. Slechts de kerk, vuurtoren De Brandaris en het raadhuis bleven gespaard. Door toedoen van de plaatselijke dominee Johannes Grevenstein zijn er veel gelden in Nederland ingezameld en kon het leven op West na een tijdje weer op gang komen. Heden ten dage zijn nog steeds de sporen van de brand te zien bij en in museum Het Behouden Huys op West-Terschelling.

De beleving van het vernietigen van de schepen en de brand op West-Terschelling – Oost-Vlieland werd verwoesting door de Engelsen bespaard door opkomend slecht weer! – is in Engeland geheel anders geweest dan in de Republiek. In Engeland werd deze als een heldendaad van Robert Holmes en zijn manschappen gezien en dat is, vanuit de Engelse optiek, ook goed verklaarbaar. Geen wonder, dat de ramp (voor de Nederlanders) van 1666 wél in de Engelse geschiedenisboeken voorkomt, maar bijna niet in de Nederlandse!

Het vervolg, namelijk de revanche door de Republiek in de vorm van de verwoestende aanval onder leiding van admiraal Michiel de Ruyter op 20 juni 1667 op de Engelse marinebasis Chatham, komt weliswaar duidelijk voor in de Engelse boeken, maar wordt wérkelijk breed uitgemeten in de Nederlandse geschiedenisboeken! Kortom, een prachtig onderwerp om aandacht aan te besteden, zowel vanuit de Nederlandse als vanuit de Engelse invalshoek.

In deze aflevering van *It Beaken* worden vier van de op het '1666-symposium' van 21 januari 2017 gehouden lezingen in artikelvorm gepubliceerd: dr. Paul C. van Royen schrijft over 'Het belang van Vliestroom en Texelstroom voor de koopvaardij'; dr. Adri P. van Vliet belicht de belangrijkste taken van de vijf admiraliteiten in zijn stuk 'Van centraal naar decentraal. De marineorganisatie tijdens de Republiek'; dr. Jaap de Kam zet in zijn 'De Engelse Zeeoorlogen: een ontwikkeling van de betrekkingen tussen twee maritieme naties en twee supermachten in de 17^e eeuw' op overzichtelijke wijze de drie oorlogen in hun context en dr. Gijs Rommelse gaat, in samenwerking met dr. Roger Downing, in op de verschillende nationale zienswijzen betreffende '1666' in de afsluitende bijdrage "Holmes's bonfire", an interpretation of national identities'.

